

Toon Brekelmans; professor en imker

“Vlechten en schrijven kan ik allebei een beetje”

Ton Thissen

Het aardige van een vereniging als de NBV is dat de ruim 6000 leden – uiteraard – bij de imkerij betrokken zijn én zich ophouden in alle lagen en standen van onze samenleving. Imkers houden er dan ook uiteenlopende beroepen op na. Je vindt ze onder stratenmakers en chirurgen, onder bankdirecteuren en varkensboeren, onder onderwijzers en politieagenten, onder filosofen en basisschoolleerlingen. Het betreft bovendien mannen en (steeds meer) vrouwen, jongeren en (steeds meer) ouderen, autochtonen en allochtonen. Het bijenvirus lijkt zich weinig aan te trekken van rangen, standen, leeftijden en rassen, zoals het een zich respecterend virus ook betaamt.

Zo’n door dit virus getroffen is Toon Brekelmans (1930) uit Teteringen. Voor wie het blad BIJEN, sinds 2007 Bijenhouden, en de bijenliteratuur in het algemeen nauwkeurig volgt, is hij geen onbekende. Hij schreef het enige Nederlandstalige boekwerkje “Korfvlechten” (1979) én levert tot op de dag van vandaag korte bijdragen aan ons blad in de vorm van (historische) emblemata:

Korf met voederbakje eronder, aan de berging.

fraai geëtste of gegraveerde tekeningetjes die de imkerij betreffen, met een daarbijbehorende meestal stichtende korte tekst. Iemand dus die zich binnen de imkerij aan de ene kant met de natuurlijke en aan de andere kant met de culturele aspecten van dit “ambacht” bezighoudt. Reden om hem eens op te zoeken.

Klooster

In een vrij landelijke omgeving ligt mijn bestemming en oogt als een oprijlaan naar een klooster. Even later blijkt Toon Brekelmans een priester en kloosterling te zijn, en overste van een vrij kleine gemeenschap die zich met restanten van andere orden en congregaties gefuseerd heeft tot een afdeling van het aan het klooster gehechte moderne verpleeghuis. Ik drink koffie met hem en zijn medebroeders, veelal op hun thuishaven teruggekeerde missionarissen uit Borneo en Zuid-Amerika.

Op zijn kamer gaan we het over bijen hebben. Zoals bij zoveel andere imkers: het begin ligt bij zijn thuis, destijds in Udenhout. Zijn vader, “een keuterboer”, imkerde zijn leven lang met korven, ook toen na de oorlog de kast in zwang kwam. Toon herinnert zich het honingooigsten nog goed. “Mijn vader maakte een ondiep gat in de grond, stak daarin een gespleten stokje met een kartonnetje waarop een papje “solver” zoals hij dat spul (zwavel) noemde. Daar kwam de korf bovenop. Na een half uurtje was het gebeurd. De dode bijen sloeg hij uit de korf. De raten werden niet geperst. We aten de honing uit de raat. Het was geen rijkdom. Zoveel volken had hij ook niet, hooguit zes. Later heeft hij eens salpeter gebruikt, maar het bleek toch moeilijk de volken of de koningin in leven te houden. Als kind hebben ook wij met deksels en zand achter zwermen aangelopen. Die zouden dan neerstrijken. Ik had daar toen al mijn twijfels over, je ziet het nog wel eens op oude plaatjes afgebeeld. Maar ik vond bijenhouden wel zeer interessant”.

Kerkgeschiedenis en bijen

Het duurde tot 1965 voor Toon Brekelmans ook aan bijen begon. Tot die tijd doorliep hij het klein- en grootseminarie van zijn orde in o.a. Kaatsheuvel. “We waren dan wel een missiecongregatie maar er moesten ook docenten komen voor de eigen opleiding. Mijn superieuren bepaalden dat ik kerkgeschiedenis ging studeren in Rome. Het was eerder een moeten dan een mogen. Maar gaandeweg kreeg deze studie – in het Latijn – wel mijn belangstelling. Ik sloot deze periode af met een proefschrift. Terug in Nederland werd ik docent, professor zagezegd, eerst in Kaatsheuvel, later in Tilburg”.

Maar het imkerbloed was onderwijl gaan kruipen waar het eerder niet kon gaan. Aanvankelijk hield hij zijn bijen bij zijn broer in de Biezenmortel. Later woonde hij vele jaren in een klooster in Goirle. Daar gingen toen ook zijn bijen heen. Hij kon daar wat drachtgebied aangaat beschikken over een flinke tuin

Foto: Toon Brekelmans

en een boomgaard. Het klooster beschikte bovendien over een timmerwinkel, waarin broeder timmerman o.a. bureaus maakte. Daar kon hij terecht voor zijn kasten. Als boerenzoon stonden zijn handen dan wel niet verkeerd, maar op de millimeter nauwkeurig werken is andere koek. Hij beperkte zijn timmerij tot kleine 6- en 8-raams kasten. Nu hij sinds kort verhuisd is naar Teteringen heeft hij zijn volken – zo'n 6 stuks – bij een kennis staan in De Moer bij Loon op Zand. Zondagsmiddags is zijn bijenuurtje maar in het hoogseizoen gaat hij er ook wel door de week naartoe.

Paaskaars en bijenwas

Ik vraag hem naar de relatie klooster en bijen. "Op de abdijen werden eertijds wel bijen gehouden. Het had niet zozeer met de bestuiving te maken als wel met honing en ook wel met was. Uit oud-liturgische gebeden weet ik dat in verband met de paaskaars de bijen en hun was bezongen werden. De bijenwas werd vroeger trouwens voor meer doeleinden gebruikt dan alleen om kaarsen te maken. Ook voor het gieten van (kerk)klokken. Van was werd eerst een mal gemaakt, de zogenaamde valse klok. Met behulp daarvan werd dan de echte klok gegoten. Onlangs vroeg mij een beeldend kunstenaar om was. Hij zei: ik gebruik "de verloren methode" om beelden te maken. Ik maak eerst een beeld van was. Daaromheen komt een laag klei. Daar laat ik dan de verhitte was uitlopen. Zo krijg ik een mal om er ijzer of tin in te gieten. Was werd, aldus Toon, overigens tot in de Middeleeuwen ook gebruikt voor zegels, wat later met lak gebeurt, en ook voor schrijftafeltjes, vandaar de zogenaamde *tabula rasa*. Men schreef in was en kon de indrukken vervolgens gladstrijken. Ik heb daarover een artikeltje op stapel staan".

Vlechtwerk

Op zijn kamer staan ter decoratie een tweetal bijenkorven, waarvan een wel een "jachtvat" genoemd wordt: een korf met een afstaande rand die gebruikt wordt om een korfvolk bijenvrij te maken. Hij heeft ze zelf gevlochten. Toon: "Mijn vader vlocht niet, maar onze buurman wel. Van hem heb ik het in eerste instantie geleerd. De zgn. boerenkorf heb ik veel gemaakt. De Ambrosiuskorf heb ik altijd wat onnatuurlijk gevonden en heb ik dan ook nooit gevlochten. Ik heb dat vlechten altijd afgekeken van oudere imkers. Nooit heb ik een cursus gevolgd, wel gegeven. Weet je wat het is: je hebt imkers die kunnen vlechten maar niet kunnen schrijven en je hebt er die kunnen schrijven maar niet kunnen vlechten. Ik kan allebei een beetje". Zo'n uitspraak typeert hem: hij heeft van alles in huis maar blijft daaronder zeer bescheiden.

Symboliek

We hebben het nog over het christelijk geloof en de evolutietheorie die onverenigbaar zouden zijn. Toon: "Als je het boek Genesis niet letterlijk opvat – en dat doe ik – is het een met het ander goed te combineren. Symboliek en in het bijzonder iconografie (beeldbeschrijving) heeft altijd mijn belangstelling gehad. Ik houd ervan een plaatje te zien met bv. het onderschrift: "de biecorf en de min hebben altijd angels in". Dat wil zeggen: tegenover het zoete van de honing en de liefde staan het venijn van de angel en de pijn van een teleurstelling. Op dit symbolisch vlak liggen mijn kleine sporadische bijdragen aan jullie blad.

Onze-Lieve-Heer heeft rare kostgangers, hoort men wel eens zeggen. Als professorale imker of imkerende professor is Toon Brekelmans daar een mooi voorbeeld van.

Engels embleem van George Wither, 1634.

In het randschrift staat: **NON NOBIS (NIET VOOR ONS)**. In de bijhorende tekst staat: *Wij brengen de honing naar de korf, maar door ons werk hebben anderen er baat bij. Het is een toespeling op de landarbeiders die voor hun baas moeten werken.*

advertentie

BROUWMARKT Specialist in bier-, wijn- en likeurmark producten

500 m² hobbyplezier

met alles om zelf jam, wijn, yoghurt en vruchtensap te maken, plus alles om groenten en fruit in te maken!

Kijk en bestel op www.brouwmarkt.nl

COMPLETE STARTSET
wijn of bier maken
al vanaf €34,50

Markerkant 1111, 1316 AE Almere
Tel: 036 5400 844, Fax: 036 5400 837, E-mail: info@brouwmarkt.nl